

Doç. Dr. Nazire ERBAY

Atatürk Üniversitesi

BİZ ORHAN OKAY'IN HEP TALEBESİ OLDUK

Bazen söylenecekler kapı ardında kalır ya da öyle olmak zorundadır. Sebep mi, o çoktan bellidir esasında, lakin susulur... İnsanlar ve olaylar ihtiyarlayan ruhun içinde eskidikçe içinden söylediklerin, birbirine fısıldadıkların, gün gelir yüksek seslere karışır. O seslerden biri fakültenin, 6 numarasının yorgun sesiydi şüphesiz. 6 numaranın kapısında Ali Nihat Tarlan'ın siyah-beyaz fotoğrafının merdivenlerden yukarı çıkarken sizi karşılaması yaşa ve zaman algısına göre çok da geçmişte değil esasında. O demlerde mazimde kalacaklarından habersiz, koridor boyunca devam eden pencere kenarında sohbet edenler, dersliğin boşalmasını bekleyenler, kalorifer peteklerini kucaklayarak ısınmaya çalışanlar umudun, çabanın, samimiyetin isimleriydi. Günlük savrulularımızın hoyratça yaşandığı günlerden ruhumuzun daraldığı yaşlara doğru silindi birer birer manaya, değere ait güzellikler. Önce Tarlan Hoca'nın fotoğrafı kaldırıldı, sonra dersliğin adı değiştirildi, en sonunda da insanları utandıran vefasıyla hâlâ dimdik ayakta duran Edebiyat Fakültesi binasının küskün bakışlarına, sararan yaprakların mahzunluğuna aldırmadan, apar topar, o güzelim mekân terk edildi. Geride Mehmet Kaplan, Kaya Bilgegil, Haluk İpekten, Orhan Okay gibi Türkiye'nin dört bir yanına Atatürk Üniversitesi'nden giden pek çok hocaya hocalık etmiş, alanlarında ekol olmuş kıymetli ilim insanlarının adından hatta gölgelerinden duvarlarda, merdivenlerde, odalarda velhasıl en ufak bir alanda iz bırakmadan ulu ağaçların ardında kalan, o vefalı mabet geride bırakılarak 'yeni' olana kucaklar açıldı. Anlatıldıkça tazelenen yorgun anıların her biri, kendilerine yabancı karton kolilere, siyah poşetlere, kamyon kasalarına apar topar yüklenirken yürek yakan inilti, duyanların gözlerini nemlendirdi.

Bundan sonra, şimdinin hüznü sonbaharından geçmişin hazanına boynu bükük gülümsemekten başka şey elden gelmiyor, ne yazık... Bir geçmiş sonbaharında, aylardan ekim... Yılların verdiği yorgunluğunu, artık, makine ipliğinin dikişlerinin bile inkâr edemediği, tertemiz kahverengi takım elbisesiyle orta yaşını biraz geçmiş yine kahverengi gözlük çerçevesiyle Orhan

Okay Hocamız eline hiçbir zaman yük olmayan kitaplarıyla, tam o kata ve dahi sınıfa, arkasında ondan daha genç bir grupla ilk dersimize geldi. Hocamızın fakülte koridorlarında elindeki kitapları göğsüne bastırarak tutması, yıllar içinde, onun nevi şahsına münhasır bir tavır olarak belleğime kazınacağı, gördüğüm ilk resimle çoktan belli olmuştu. Hocamızı yıllarca gözlemleyenler aynı kitapların arasında onunla özdeşleşen saman kâğıtla yapılmış, telli, ince dosyasına da muhakkak aşına olmuştur. Bu arada derse gelen hocalar o kadar ciddiye ki, Gaziantep'ten Erzurum'a gelirken böylesine önemli/ciddi bir bölümde okuyacağımı tahmin etmemiştim. Hocamızın ilk dersine ait bir sohbet havası hatırlayamamakla beraber, duyduğumda politika anladığım poetikanın yeni Türk edebiyatı dersinde öğrendiğim ilk konu olduğundan eminim. İlerleyen haftalarda hocamızın klasik şiire bakışı, Tanzimat süreci ile eski-yeni üzerine yaptığı değerlendirmeleri içeren her dersi ayrı güzellikte ve zihinlere nakşolması gereken bir konferans niteliğindedir. Bilhassa onun klasik şiirdeki ses, mana, musiki ilişkisini anlatırken Nedim'den verdiği, *Ayağın sakınarak basma aman sultânım / Dökülen mey kırılan şîşe-i rindân olsun* beytini vezinle tane tane ve bana son derece nazik gelen üslubuyla okumasına hayran olmuşum. Hocamızın beyitte geçen “şîşe-i rindân”ı beyte kattığı ses ve söz birlikteliği içinde estetize ederek Yahya Kemal'e göndermeler yapıp saatlerce üzerinde durması bizim nesil için, doğrusu, şanstı. Şimdi üzüldüğüm tek husus, keşke, ikinci sınıfta dinlediğim ‘Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı’ dersi de dâhil olmak üzere, her bir cümleyi ezberime katarak dinleseydim ve keşke derslerin ses kayıtlarını alabilecek bugünkü imkânım olsaydı.

Hocamızın ciddiyetinin ardındaki samimiyeti, titizliği dahası alanından taviz vermeyen duruşu henüz birinci sınıfın ilk vizesi yeni Türk edebiyatı dersinin sonuçları açıklanırken, can yakan büyük belirtileriyle kendini gösterdi. Orhan Okay Hoca, sınav kâğıtlarını detaylı bir şekilde okuyup rakamsal değerlerini vermenin yanında, her sınav kâğıdıyla ilgili, bilhassa hatalar üzerine, özel notlar aldıktan sonra derse getirmiş ve herkesin hatasını yüzüne tek tek söylemeye başlamıştı. O anlarda sınıftaki gergin bekleyiş tarifsizdi. Sıra bana geldiğinde, notumun üniversite başlangıcı için fena olmamasına rağmen, hocamız ciddi tavrına, bu sefer kızgınlığını da ekleyerek “005, ne yaptın bakalım kızım? Sen yazı yazmayı, yumuşak g kullanmayı bilmiyor musun? Dag yazmışsın, çağırarak demişsin, şapkası yok. Yazın çirkin, olmaz bunlar kızım, olmaz” deyişi derinden gelen afallama duygusunu yüz hatlarıma yansıtırken henüz birbirini yeni yeni tanımaya başlayan sınıf arkadaşlarımda içinde utanç ve şaşkınlığı da bir arada yaşatmıştı.

Kısa bir süre sonra kader, Orhan Okay hocamızın üniversite lojmanları 3. bloktaki evine, yine bir ekim ayında, ‘tanışma’ maksatlı ikinci çayına davet edilmemizle tecelli etti. Bu davet, günler öncesinden heyecan ve telaş demektir benim için. Özellikle ne giyeceğim hususu, elbise renginden biçimine kadar, günlerce zihnimi meşgul etmişti. Diğer unutulmaz olansa Recep Toparlı hocamın, fakültenin araba sahibi nadir hocalarından biri olarak, mavi Renault arabasına o yağmurlu günde bizi misafir edip hocamızın evinin önüne kadar götürmesiydi. Dış kapıdan adım atar atmaz bizi karşılayan büyükçe salonun sağ

tarafındaki kanepenin ucuna iliştığım andan itibaren karşımda, yanımda duran, neredeyse, evin duvarlarının tamamını kaplayan kitaplardan gözümü alamamış, kitapların adlarını ileri derecede miyop gözlerimi kısarak okumaya çalışmışım. Hocamız gibi sıcak, mütevazı yuvaları zihinlerde modern ama biraz da mutedil modern algısı uyandırıyor insanda. Yarı akademik, ikinci buluşmasına eşlik eden çayı ve çay tabağı kenarına ilştirilen üç minik kurabiye hayattımda yediğim en özel ve lezzetli tatlardan biri olarak, ayrıca, unutamam. Kısa süre sonra, hocamız ailem, kardeşlerimle ilgili soruları sohbetin satır aralarına sıkıştırıyor, verdiğim her cevabı gözlerimin içine, mütebessim bakışıyla ısıttığı tatlı edanın içine harmanladığı önemle dinliyordu. Bu ilk sohbet, kısa sürede Antep'in, Nizip'in beşeri ve coğrafi özelliklerinden ekonomisine kadar gelip dayanmıştı. Çok şükür ki, bu kapsamlı olduğu kadar samimi sohbetler, uzun yıllar Orhan Okay hocamızın değişik vesilelerle evlerine gittiğimizde, onların evimize teşrif ettikleri zamanlarda da bütün sıcaklığıyla devam etti. Bu zaman dilimlerinin en gurur verici resmî başlangıcı, Erzurum'un serin, yağmurlu bir haziranına denk gelen nikâhımızda Orhan Okay ve Efrasiyab Gemalmaz hocalarımızın şahitliğindeki paha biçilemez duygu paylaşımlarımızdı.

Yıllar sonra bile unutamadığım görüşmelerin en güzellerinden biri de, karlı bir 24 Kasım'daydı... Üniversite lojmanları 12. Blok 9 numara, yine sevinçli bir akşama şahitlik etmenin mutluluğuyla koşuşturmama şahitlik ediyordu. Orhan Okay Hocamız ve Mübeccel Hanım hanemize teşrif ettiklerinde kapıdan girişlerinden itibaren her yanımız kahkahalarla şenlenmişti. Mütevazı öğretmeler günü hediyelerimizi, hocalarımızın gözleri nemlenerek aldıklarında hak etmediğimiz teşekkürlerini ve iltifatlarını hâlâ unutmak mümkün değil. O gün öğretmenler günüydü ve sohbetimizde Mübeccel Hanım bir öğretmenin okulda, sınıfta duruşundan giyinişine kadar önemi haiz çok şey söyledi bizlere. O akşam, Mübeccel Hanım hakikaten çok neşeliydi. İlk başta, bir kadın öğretmenin öğrencileri karşısında döpiyes ve benzeri kıyafetlerle çıkması gerektiğini, elbise modellerinin detaylarına girerek anlattı. Artık öğretmenlerin pantolon hatta dar pantolon giymesini dahası öğretmenlerin öğrenci karşısında saçlarının dağınık olmasını, abartılı dikkat dağıtan renkler kullanmasını uzun uzun eleştirdi. Sık sık da kendi, genç öğretmenlik günlerine göndermeler yapan anekdotlarla genişlettiği konuşmasını kahkahalarıyla süslerken ne de güzeldi Mübeccel Hanım. Saatler süren sohbetimiz esnasında en çok dikkatimi çeken, son derece neşeli olan Mübeccel Hanım'ın her söz alışında Orhan Okay Hocamızın eşini desteklemesi, her anlattığını ilk kez dinliyormuşçasına eşinin gözlerinin içine mütebessim edayla eğilerek bakması ve asla eşinin sözünü kesmemesiydi. Ayrıca hocamızın eve girip çıkarken evin merdivenlerinde Mübeccel Hanım'ı sürekli kontrol etmesi, koluna girerek ona öncelik vermesi aralarındaki saygının, sevginin dahası aşkın göstergelerindendi.

Hocamızın fakültede ilmek ilmek ördüğü Erzurum yıllarının ardından İstanbul'a taşınması ise Türk Dili ve Edebiyat Bölümü için tarifi imkânsız kayıplardandı şüphesiz. Geride kalanlar olarak yaptığımız, yapacağımız tek şey, hocamızı üzmemekten kırmaktan korkmak ve en güzeli de ilerleyen yaşımıza

aldırmadan ona talebe olmanın gururunu yaşamaya hal, tavır ve hocalık duruşuyla kaldığımız yerde devam etmekte. Bu göç, esasında ve ne yazık ki, hocamızla ilişkilerin hüznü rengine boyanacağı yılların da başlangıcı olmuştur.

Orhan Okay Hoca'yı artık İstanbul'da, sonradan değişik vesilelerle ziyaret ettiğimiz, Levent Krizantem Sokak'tan arıyorduk, o da bizi her seferinde Erzurum'a duyduğu özlem ve merakını yansıtan ses tonuyla arıyordu. Hocadan gelen telefon sesi evimizde çınlandığında ilk alo ile beraber, cümlelerimizden değil, hecelerimizden özlem, saygı ve mahcubiyet her seferinde okunabiliyordu. Bu telefon konuşmalarında Erdoğan Bey'in hep ayakta ve üzerindeki kıyafetin çeşidine bakmadan ya düğmelerini telaşla iliklemesine ya da ilikleme ritüeline olmayan düğmelerini zorladığına gülümseyerek sıklıkla şahitlik ederdim. Öncesi ve sonrasıyla, fitratının tezahürü, hoca karşısındaki bu dervişâne duruş, aşağı yukarı otuz sene gururla yaşandı. Telefon görüşmelerinde kaynak paylaşımları, kütüphane, fotokopi, makaleler, tezler, dersler ana gündem olarak hep yerini korudu. Bu arada, en geç on beş günde bir ev telefonundan haberleştiğimiz görüşmelerin hemen her seferinde, büyük oğlumuz Furkan'ın Sakarya Türküsü'nden ezberine kaç mısra eklediği, telefonu ona teslim ettiğimiz anlarda, bizzat Orhan Okay Hocamız tarafından bizi gururlandıran o kısa zaman diliminde kontrol edilirdi.

Yılların, sebeplerin acımasızlığıyla Mübeccel Hanım rahatsızlandıktan sonraki iki gelişinde, hocamızın ruhen yaşadığı boşluğu ve hüznü görüyorduk. Hastalığı ve yeni düzenini tevekkülle karşılarsa da Mübeccel Hanım ağırlaştıktan sonra, yüzüne hayranlıkla baktığı hayat arkadaşının artık eski kahkahalarını duyamayacağını, aslında, o da biliyor gibiydi. Hocamızı en son gördüğümde ise, her zamanki mütebessim edasını elden bırakmadığını fakat yakınındakiler ve bizlerle beraber olsa da Mübeccel Hanım'dan dolayı, mahzunluğu artık ses tonundan okunabiliyordu. 'Marifet sözden ziyade sükûta yakındır' derler, fakat belli tarihlerden sonra yaşananları yok sayma, ne yazık ki, kendini ve başkalarını kandırarak hatıraları yâd etmeye denk gelir. Ve bu durum, kendi yaşadıklarımızı, gerçekliğimizi büyük inkâr anlamını taşır. Tekraren ve işin hakikatiyle, İstanbul'a gidişi izleyen belli tarihler ve sonrası Orhan Okay Hoca ile münasebetimiz de değişmeye başlamıştı. Aslına bakılırsa, mesele değişen akademik kültürün manasını idrak edemeyenlerin mazisi ile hesaplaşamaması; bunu yapamadığı için de başka meslektaşlarıyla sağlıklı bir ilişki kuramamanın verdiği acı ve telaşla, hocamızın evi de dâhil, her konum ve mecrada küçük cümleler kurmaktan öteye geçemeyen ikiyüzlü hallerinin hoca ile münasebete yansımaysa duygu dünyalarını karıştıran. Diğer yönüyle bu insanlar, üretme/yaratma vasfını yeterince harekete geçiremediklerinden bir şekilde görüştükları insanlar kendilerine taban tabana zıt bakış açısına sahip olsalar da, belli maksatlar için, beraber görünmekten çekinmeyenlerin oluşturduğu, aynı komplekslere sahip gürhün temsilcileriydi. Çok da derinlere girmeden sözün kısası ve Erzurumunun ifadesiyle, 'bir yüz döküşümüz', yüksek sesimiz dahi olmadan, her seferinde emir telakki ettiğimiz cümlelerine seferber olduğumuz halde; birilerinin makalesi, kitabı niye yayınlandı, yayınlanmadı; filancanın doçent adayının durumu, jürilerden birinin cümleleri hocamızı, bizce,

şaşırtacak kadar kızdırıyor hatta bir açıklamayı dinleme gereği duymadan en sonunda, güzel hocamızın, kıymetlimizin, ağır olduğu kadar acı bir not yazmasına sebep oluyordu.

Son sözü, keşkelerle kurmak olmasaydı 'keşke'... Her mekânda ve her nefeste insana şahitliklerim oldu. Vefanın yanında sayısız vefasızlığı, kadir nâşinaslığı gördüğüm demler de oldu. Fakat en kıymetlisinin ardından keşke demekten ya da böyle olmayabilirdi cümlelerini, insanlığı ile 'bu çağa fazlasın' dediğim o buruk simayı gördükçe defaatle kurmaktan yorulmadım yıllardır. Ömür, yaş, hırs ve kariyer telaşları köşelerine çekilenlerle beraber değişti, bitti, gitti... Lakin tek değişmeyen, vaktiyle bazılarının hocaları (!) hakkında yasak savan cümlelerle konuşması, bilinen hakikatlere rağmen, şimdilerde de, rahmetli hocamızın hiç sevmediği, zahiri cilalamaya devam etmeleri. Bizim dilimize ezber olan ise soğuk bir Ocak gününden beri, ebediyete rahmet ve dua... Olsun, hüznün hayatın katığıdır. Şükür ve minnet edasını elden bırakmadan, biz hep Orhan Okay talebesi olduk ve onun akademik duruşundan, ders niteliğindeki samimi sohbetlerinden nasiplendik. Yalnız yanı başımdaki insanın herkese en mühimi de hocasına vefasına, saygısına, edebine karşı hakkı teslimiyeti de görebilseydim. Nihayetinde, ömrün sonunda, otuz senenin sonunda, dünyalık helalleşmenin samimi dillerdeki sesini, dualara karışan her 'amin'de yeniden duysaydım keşke ve yine keşke...

Erdoğan Erbay Tarafından Orhan Okay'ın Erzurum'dan Ayrılması Üzerine Yazılan Gazel

M. Orhan Okay'a*

Bu cân hicrin cefâsından mükedderdir a sultânım
Visâlin bir bahâ bulmaz muhabbettir a sultânım

Koyup gittin de iklimden sevenler yol çeker giryân
Fırâkıdan yanar hasret devâ sensin a sultânım

Gönül âyinedir parlar Okay Mehmed dönüp baksan
Sıtanbul bâğının her dem gülün sensin a sultânım

Dilim mecruh kanar yârem ki derdin bilmezem çârem
Muhayyel bir cihân kurdum senin yurdun a sultânım

* Muhterem hocam, M. Orhan Okay'ın Atatürk Üniversitesi'nden ayrıldığı yılları takiben, genç bir kalemken yazdığım bu gazel, 1997 yılında Türk Edebiyatı Dergisi'nde yayımlanmıştır.

Çerâğiyem hüzün hâlim tasavvur eylemez kâlim
Şikâyetir varak-pârem mühür sensin a sultânım

25 Ocak 1997 / Cumartesi

Erdoğan Erbay

հիկմետ - Hikmet - حڪمت

HİKMET - AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ [JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]

PROF. DR. M. ORHAN OKAY ÖZEL SAYISI

YIL 6, ARALIK 2020

ISSN: 2458 - 8636

հիշմիտ - Hikmet - حڪمت

HİKMET - AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ [JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE.]

PROF. DR. M. ORHAN OKAY ÖZEL SAYISI

YIL 6, ARALIK 2020

ISSN: 2458 - 8636

հիկմետ - Hikmet - هكمت

HİKMET - AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ [JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE.]

PROF. DR. M. ORHAN OKAY ÖZEL SAYISI

YIL 6, ARALIK 2020

ISSN: 2458 - 8636

հիկմետ - Hikmet - حکمت

HİKMET - AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ [JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]

PROF. DR. M. ORHAN OKAY ÖZEL SAYISI

YIL 6, ARALIK 2020

ISSN: 2458 - 8636

հիշմունք - Իլիմ - Իլիմ

HIKMET - AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ [JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]

PROF. DR. M. ORHAN OKAY ÖZEL SAYISI

YIL 6, ARALIK 2020

ISSN: 2458 - 8636